

dr Dubravka Đurić

vanredni profesor

Fakultet za medije i komunikacije, Beograd

dubravka.djuric@fmk.edu.rs

Jeff Hearn, Marina Blagojević and Katherine Harrison (eds.), *Rethinking Transnational Men: Beyond, Between and Within Nations,* Routledge, 2013.

Marina Blagojević je beogradska feministička sociološkinja. Tokom devedesetih godina predavala je na Katedri za sociologiju na Filozofskom fakultetu, a istovremeno je bila među najaktivnijim protagonistkinjama feminističkog pokreta u Srbiji i jedna od osnivačica i istaknutijih predavačica beogradskog Centra za ženske studije i komunikaciju. Sa saradnicama/saradnicima je realizovala dvotomni projekt pod nazivom *Mapranje mizoginije i Srbiji: Diskursi i prakse*. Nakon 2000. živela je uglavnom izvan Srbije i predavala u USA, Nemačkoj, Mađarskoj, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini, Austriji itd. U nizu eseja objavljenih u svetski relevantnim publikacijama, u tom periodu je razvijala značajnu ideju o poluperiferiji (videti knjigu *Knowledge Production at the Semiperiphery: A Gender Perspective*). Polazeći od teorija sistema Volenstajna, teoretizovala je oblike života i znanja na poluperiferiji, koji su geopolitički i geokulturalno definisani.

Knjigu *Ponovno promišljanje transnacionalnih muškaraca: preko, između i unutar nacije* izdao je Routledge, izdavač jedne od najuticajnijih centralnih zemalja, koje proizvode hegemonu globalno znanje. Globalna matrica znanja danas je relativno otvorena, što znači da centar dozvoljava da jednu značajnu knjigu mogu uređivati i urednice/urednici sa poluperiferije. Pored M. Blagojević, knjigu su uredili Džef Hern i Ketrin Herison iz Velike Britanije, koji imaju međunarodnu karijeru. Zanimljivo je napomenuti da je Hern, pored toga što je svetski vodeći naučnik u oblasti istraživanja maskuliniteta, osnivač muških feminističkih pokreta u Velikoj Britaniji i Finskoj.

U uvodu u knjigu Hern i Blagojević objašnjavaju da je koncipirana iz perspektive feminističkih/profeminističkih kritičkih studija o muškarcima i maskulinitetima, ali naglašavaju da nisu u pitanju *men's studies*, koje su takmičarski naučni diskurs u odnosu na feminističke, ženske i/ili rodne studije. U pitanju je razvijanje kritičkih studija o muškarcima i maskulinitetima, zasnovano na teorijskom i empirijskom radu transnacionalnih i interseksijskih perspektiva. Insistirajući da danas transnacionalni/transnacionalizirajući procesi poprimaju mnoge i različite forme, u pristupu koji ih postavlja u središte, insistira se na tome da se muškarci i rodni odnosi ne mogu razumeti ako se posmatraju isključivo lokalno, što je ranije bio slučaj. Transnacionalni obrasci i transnacionalni procesi protoka postaju značajni pa i presudni. To znači da se muškarci, maskuliniteti i rodni odnosi konstruišu unutar lokalnih nacionalnih, društvenih i kulturalnih granica, istovremeno ih transcendirajući. Drugim rečima, specifične kulture oblikovane su kao takve globalnim i transnacionalnim procesima čak i kada se definišu opiranjem tim procesima. Knjigom

se želi promisliti nehijerarhijsko shvatanje transnacionalizacije uprkos tome što su transnacionalizacije često veoma hijerarhijski ustrojene.

Hern i Blagojević ističu da se uključeni tekstovi bave odnosima između roda i hegemonije, a ta pozicija obuhvata istraživanje i materijalnih i diskurzivnih rodnih odnosa moći. Stoga se usredsređuje na dekonstrukciju hegemonih maskuliniteta, kao i hegemonije muškaraca i maskuliniteta. Pojam hegemonije obuhvata odnose moći i ideologije. O hegemonom maskulinitetu se može razmišljati u dva smisla. U prvom, pojam podrazumeva patrijarhalni sistem rodnih odnosa, dok drugi pristupi naglašavaju društvene procese upotrebe hegemonije. Pa ipak, postavlja se pitanje da li se hegemoni maskulinitet odnosi samo na reprezentacije/aspiracije/zamišljanja, ili su u pitanju svakodnevne prakse i institucionalne strukture ili sve to zajedno. Vreme je, smatraju oni, da se od maskuliniteta vratimo muškarcima, da bi se istražila dvostruka kompleksnost u smislu da su muškarci i društvena kategorija oblikovana rodnom sistemom i često dominantni kolektivni i individualni agenti društvenih praksi. Knjiga istražuje kako se hegemonija muškaraca (re)definiše u odnosu na različite vrste transnacionalizacija.

Značajan je pojam interseksionalnosti, kojim se uzimaju u obzir složeni društveni fenomeni: „višestruke društvene podele, multikulturalizam(i), višestruke razlike, multipliciteti, ‘raznolikost’, postkolonijalnost, hibridnosti i višestruka ugnjetavanja“. Knjigom se dovodi u pitanje rodna hegemonija muškaraca, uključivanjem transnacionalizacija kao interseksionalnih procesa. Transnacionalni pristup do sada nije bio zastupljen u interseksionalnom pristupu. Hern i Blagojević navode da se transnacionalnost tiče odnosa između nacionalnosti, pa otuda i nacija; te se interseksionalnosti osvetljavaju u i između nacionalnosti, jezika, kulture, lokacije, pokreta i mobilnosti, ali i preko njih; transnacionalnost može obuhvatiti metamorfoziranje nacionalnih i drugih granica. Zato ističu:

„(...) različite transnacionalizacije mogu na mnogo načina problematizovati podrazumevanje nacionalnih, organizacionih i lokalnih konteksta; rodni režima; i muškaraca i maskuliniteta. Da bi prišli ovim pitanjima, moraju se (de)konstruisati hegemonija muškaraca i drugih privilegovanih ‘centara’ kao što su ‘Evropa’ i ‘Sever’, mora se dekonstruisati i perspektiva ‘središta’ otelovljena u nekim teorijskim idejama. Tako se oslanjamo na kritičke rasprave koncepta patrijarhata u odnosu na interseksionalnosti i transnacionalizacije. Kretanje preko konteksta nacionalnih društava potaknuto je globalnim/globaliziranim i transnacionalnim istraživanjima. Veći deo pomenute problematike je razvijeno pod rubrikom ‘globalizacije’ ili, posledično, ‘glocalizacije’, u kojoj se pretpostavlja da se specifičnosti mesta transcendiraju ekonomskim, političkim i kulturalnim vezama.“

Kritikom ideje globalizacije naglašava se kako su nacionalna država, nacionalne granice i organizovani rad na nacionalnom nivou i dalje bitni. Zato se čini da je pojam transnacionalizacija prikladniji od koncepta globalizacije. Konceptualizacije transnacionalnog zavise od dva elementa: nacije ili nacionalnih granica i ‘trans’ odnosa, koji su u suprotnosti sa ‘inter’ ili ‘intra’ odnosima. Pojam transnacionalno obuhvata širi opseg društvenih i kulturalnih fenomena, nego što je to slučaj sa sve manje neadekvatnim pojmom ‘internacionalnog’. Zato se sve više govori o transnacionalnim odnosima, čime se nacija istovremeno afirmiše i dekonstruiše. Kern i Blagojević objašnjavaju:

„Ovo obično uključuje pojavljivanje jednog skupa na globalnom nivou intenziviranih fenomena. Postoji razlika između transnacionalizma kao nove globalne strukture, koja transcendirira odvojene nacije, i transnacionalizacije kao procesa koji vodi

transnacionalizmu kao novom obliku globalne koegzistencije. Transnacionalizacija obuhvata različite vrste fluidnih kretanja, materijalnih ili virtualnih, ali dovodi do više ili manje stabilnih, materijalnih i teritorijalnih entiteta, od kojih mnogi teže da se stabilizuju u novim strukturama.“

Nasuprot politici necitiranja toliko rasprostanjenoj u srpskom kontekstu, ovde želim istaći naglašenu politiku citiranja. Navodeći brojne lokalne reference iz konteksta iz kojeg potiče, Marina Blagojević oblikuje lokalno znanje i simbolički ga umeće u aktuelne globalne modele.

I na kraju, knjiga otelovljuje globalni, ili u terminologiji priređivača, transnacionalni model istraživanja. Hegemonim maskulinitetom i nastajućim svetskim rodnom poretkom u kontekstu globalizacije bavi se Kris Bisli. Revin Konel se usredsređuje na maskulinitete u transnacionalnoj industriji obezbeđenja. Šejla Džefriz mapira ponašanje muškaraca u globalnoj industriji seksa, Dejvid Bel istražuje translokalizaciju „tehno-maskuliniteta“. Tekstovi Herna, Elp Birik, Helge Sadowski i Katarine Herison se bave (kiber)seksualnošću. Vinifer Poster analizira tehno-maskulinitet u globalnoj ekonomiji, Ričard Hauson istražuje migracije muškaraca u Australiji, Fatane Farahani maskulinitete Iranaca u Sidneju, Štokholmu i Londonu, Blagojević se bavi muškarcima i maskulinitetima na Balkanu, Džejms Meseršmit analizira govore G.W Buša tokom invazije Iraka, Nurseli Ješim Sinbilodlu istražuje transnacionalizaciju u Turskoj, a Tatjana Burejčak slikama Kozaka u Ukrajini i Vikinga u Švedskoj.

Knjiga pokazuje dinamiku transnacionalizacije, usmeravajući pažnju od centara ka periferijama u pojavljujućem novom svetskom rodnom poretku u dinamici između mnogih centara i beskranih periferija, čije se granice zamućuju.